

S tim u vezi je autorov zaključak da su odlike akcenatskoga sistema »glavna markantna razlika među crnogorskim govorima«.

Adnan Čirgić je podjelu crnogorskih govora sagledao i s aspekta sudbine staroga poluglasnika, kao i vokalske grupe *ao*. Kad je riječ o poluglasniku, odnosno njegovu alternantu (vokal na razmeđu *a* i *e*), posvjedočen je »u Cijelome Primorju od Dobrote do krajnjega juga. Odatle zahvata kompletno neposredno zaleđe i zalazi duboko u unutrašnjost zemlje« (v. detaljnije u poglavlju o sudbini poluglasnika).

Pregledno je predstavljena istorija pitanja sudbine vokalske grupe *ao*, odnosno areali njezina sažimanja u dugo *a* ili dugo *o*.

Vidljivo je da je svaka Čirgićeva tvrdnja podastrta literaturom (viđeti spisak literature str. 163–174) ili stanjem u govoru konkretnoga područja s kojim je autor upoznat. Velika je vrijednost ove knjige u precizno i pregledno urađenim kartama (ukupno šest).

Navođenje primjera i određenih osobina govora crnogorskoga jezika učinjeno je metodom deskripcije, bez prećerana zalaganja u pojašnjenja, tumačenja i polemike (detaljnija tumačenja i opovrgavanje nekih zaključaka unosi samo kad je to bilo neophodno). Budući da je knjiga koju predstavljamo udžbeničkoga karaktera, jasno je zbog čega nema dugih spiskova literature kojima bi se samo uvećao broj stranica. Međutim, najpravičnije je ovu knjigu čitati nakon iščitavanja gorepomenutih knjiga portreta naučnika: u tim je knjigama uza svaki segment rada o kojemu piše Čirgić dao ocjenu, komentar i kompletnu literaturu.

Dakle, prvi put je napisan udžbenik iz crnogorske dijalektologije. Prepoznat je utemeljen pristup i pošten rad

jednoga vrijednoga lingviste koji se sve vrijeme bori protiv neznanja i jalovih rasprava kabinetskih dijalektologa. Na sreću je način povezano ukupno filološko znanje, adekvatna selekcija relevantnih dijalektoloških podataka i, što je nemjerljiva vrijednost svih Čirgićevih radova, dobro poznavanje terena i iskustvo s informatorima.

Nema filologa na prostoru bivše Jugoslavije i šire koji je pošteno zamočio pero u mastilo naučnoga rada da napredak i utemeljenost montenegristike danas neće potvrditi. Zaslužni su za to jezikoslovac Adnan Čirgić i mladi montenegristički kadar s Fakulteta za crnogorski jezik i književnost – Cetinje.

Novica Vujović (Nikšić)

*Fakultet za crnogorski jezik i književnost –
Cetinje, novica.vujovic@fcjk.me*

SEDMI MEDNARODNI ZNANSTVENI SESTANEK SLOVENSKI DIALEKTI V STIKU (2018)

Znanstveno-raziskovalno središče Koper je od 23. do 34. aprila 2018 v Portorožu ponovno gostilo jezikoslovce na mednarodni znanstveni konferenci z naslovom *Slovenski dialekti v stiku 7/ Dialetti sloveni in contatto 7*. (Prejšnje srečanje *Slovenski dialekti v stiku 6/ Dialetti sloveni in contatto 6* je potekalo v Portorožu od 18. do 19. septembra 2017). V dveh dneh se je zvrstilo 17 nastopov in 19 predavateljev iz treh držav (Slovenije, Avstrije in Hrvaške). Predstavitve so potekale v slovenskem jeziku, eno predavanje v hrvaščini in eno v

italijanščini. Vsak predavatelj je imel na voljo približno 25 minut (5 minut je bilo odmerjenih za diskusijo). Prispevki so zajemali različna področja jezikoslovja, prevladovala pa so dialektološke teme.

JOŽICA ŠKOFIC z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je v predavanju z naslovom *Krajevni govor Rateč* predstavila ta govor, ki ga je po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas* leta 1952 zapisal Tine Logar, v letih 2013–2018 pa Jožica Škofic, udeleženci delavnic v okviru projekta *Ustna izročila, narečje in oživitve obrti in kulinarike* pa so ga predstavili pozimi leta 2013 in 2014 v Ratečah. Govor uvrščamo v zilijsko narečje koroške narečne skupine, ki v kranjskogorskem podnarečju v Kranjski Gori in okolici že prehaja v gorenjsko narečje, kot se govori nižje v Zgornjesavski dolini od Dovjega in Mojstrane proti Jesenicam in še naprej proti jugovzhodu. V prispevku je avtorica podrobneje predstavila glasoslovne značilnosti tega govora. KARMEN KENDA-JEŽ (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti) je v predavanju *Prispevek k raziskavam slovenskega zilijskega govora Ukev (Ugovizza – Uggowitz – Ugovize)* govorila o dosedanjem raziskovanju govora Slovencev Kanalske doline v Italiji: od Logarjevih raziskav ob terenskem delu za *Slovenski lingvistični atlas* (1–16, *Slavistična revija* 1954–1972), ki je podrobno popisal naglas in samoglasniški sestav ukovškega govora ter opozoril na posebnosti tamkajšnjega zilijskega narečja, do novejšega narečnega gradiva iz Ukev (*Dialektološki tabori Kanalska dolina* 2003–), predstavljene pa so bile tudi glavne razlike med tem govorom in doslej opisanima govoroma

Ovčje (Valbruna – Wolfsbach – Valbrune) in Lipalje vasi (Laglesie San Leopoldo – Leopoldskirchen – Laglesie).

RADA COSSUTTA (Inštitut za jezikoslovne študije, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Slovenija), organizatorica in gostiteljica srečanja, je tokrat pripravila *Predstavitev dokumentarnega dialektološkega filma Log pod Mangartom, nekoč in danes*. Film je rezultat temeljnega ERC-ARRS raziskovalnega projekta *Tromeja skozi čas: jezikovna prepletanja na slovensko-avstrijsko-italijanskem stičnem območju* (trajanje projekta: 1. 9. 2015–31. 8. 2018; vodja R. Cossutta). Cilj projekta je z metodo terenskega snemanja udejanjiti vizualno dokumentacijo slovenskih govorov Tromeje, kar je popolnoma inovativen pristop pri preučevanju jezikoslovnih pojavov na slovensko-italijansko-nemškem jezikovnem stičišču. Struktura filma je dvodelna: osnova je predelani dokumentarni film *Tromeja žabari* iz leta 1997. Vizualna dokumentacija se osredotoča na prikaz kmečkih opravil in sirarstva. Začetnica (slovenske) avdiovizualne dialektologije HERTA MAURER-LAUSSEGER (Alpsko-jadranska univerza v Celovcu, Avstrija) je v prispevku *Predstavitev in analiza dialektološko-etnološkega filma Kritje lesene strehe (2017) z območja Karavank na južnem Koroškem* predstavila svoj dialektološko-etnološki filmski projekt *Kritje lesene strehe (2017)*, ki je rezultat večletnega dela, nastalega na območju Karavank v Slovenjem Plajberku na južnem Koroškem. Ogleдали smo si dokumentarec, ki prikazuje tradicionalno kritje lesene strehe in dokumentira zahtevno tehniko obnavljanja strme dvokapne strehe z dolgimi, žaganimi macesnovimi deskami in z njim povezano spontano pripovedovanje v domačem govoru, ki ga uvrščamo v srednjerožansko podnarečje.

LUDVIK KARNIČAR (Univerza v Gradcu, Inštitut za slavistiko, Avstrija) in ANDREJKA ŽEJN (Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, Slovenija) sta avtorja prispevka *Koroškonarečna frazeologija s sestavino delov teles: glava, roka, noga*, ki ga je na srečanju predstavila Andrejka Žejn. Slovenska narečja na avstrijskem Koroškem so namreč zaradi svoje družbeno-zgodovinske zaznamovanosti ena najbolj raziskovanih in dokumentiranih narečij slovenskega jezika. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je začel nastajati konkordančni slovar slovenskega ljudskega jezika na avstrijskem Koroškem, vključujoč vso dotedanjo koroško dialektološko literaturo. V prispevku je avtorica predstavila frazeologijo, ki jo v koroškem narečnem slovarju (izšlo od črke A do Mi, 1982–2012) oz. gradivu za slovar najdemo pod iztočnicami *glava*, *roka* in *noga* in ugotavljala, kako se ti frazemi prekrivajo s sorodnimi frazemi, dokumentiranimi v drugih slovenskih narečjih. MOJCA KUMIN HORVAT (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti) je v prispevku *Vrste poimenovanj iz pomenskega polja kulturne rastline v zamejskih govorih primorske in koroške narečne skupine* na narečnem gradivu iz omenjenega pomenskega polja ugotavljala besedotvorne in besedoslovne značilnosti govorov, in sicer za zamejske primorske (Vrh Sv. Mihaela/San Michele del Carso (Italija), Dolina pri Trstu/San Dorligo della Valle (Italija) in Ter/Pradielis (Italija)) ter koroške govore (Pokrče/Poggersdorf (Avstrija), Zabrdra/Saberda (Avstrija), Lepena/Lепен (Avstrija), Bela/Vellach (Avstrija), Zahomec/Achomizt (Avstrija), Potoče/

Potschach (Avstrija) in Žabnice/Camporosso (Italija)). Zanimalo jo je, ali so poimenovanja za 20 obravnavanih denotatov prevzeta ali neprevzeta, tvorjena oz. netvorjena, eno- ali večbesedna ter poskušala odgovoriti na vprašanje, v kolikšni meri je poimenovalni sistem obravnavanih govorov podvržen vplivu stičnih (neslovanskih) jezikov.

MIHAELA KOLETNIK (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Slovenija) je v prispevku *Vloga prstoživečih živali v narečnih frazemih* govorila o živalskih frazemih, ki označujejo ljudi in razkrivajo njihov značaj. V prispevku se je osredotočila na prstoživeče živali v frazemih, zbranih v notranjskem zagorskem govoru ter v več panonskih prekmurskih krajevnih govorih. Frazeme je analizirala glede na pripadnost živali živalski vrsti in pomen. Lastnosti in vloge posameznih živalskih vrst, prenesene na človeka, so večinoma negativne (npr. neumnost, muhavost, jeza, zvitost, lenoba, nadležnost, počasnost, preplašenost, močan spolni nagon, (pretirana) ješčnost, umazanost, bahavost, ...), redkeje pozitivne (npr. delavnost, hitrost, lepota, zdravje, spretno gibanje, odlične plavalne sposobnosti). ANTON SCHELLANDER (Alpsko-jadranska univerza v Celovcu, Avstrija) je v prispevku *Posebnosti pri prevzemanju in ponarečevanju slovenskih knjižnih in nemških prvin v današnjem bilčovskem govoru* govoril o ohranjanju funkcionalnosti svoje domače slovenske govornice za današnje sporazumevalne potrebe, ko so govorniki primorani sproti prevzemati izrazje, ki nastaja v nenarečnih jezikovnih zvrsteh v močno neuravnovešeni slovensko-nemški dvojezični situaciji, v kateri živijo slovenski narečni govorniki na avstrijskem Koroškem. V dolgi zgodovini sobivanja z nemščino se je v koroških govorih razvil urejen način

glasoslovnega domačenja prevzetih nemških prvin. Tudi danes, ko je knjižna slovenščina vsaj v medijih nekoliko bolj prisotna, ostaja nemščina glavni vir za prevzemanje, na drugi strani pa se govorcji, ki bi v domačo govorico tudi namesto glasoslovno in oblikoslovno že udomačenega izvorno nemškega izrazja raje prevzemali izrazje iz knjižne slovenščine, bolj ali manj zavedajo pri tem nastopajočih glasoslovnih neskladij. Glasoslovno domačenje in s tem ponarečevanje pri prevzemanju (novih) prvin iz knjižne slovenščine (še) ni v navadi, čeprav je za prvine iz nemškega jezika nekaj samoumevnega.

Naslednji dan je MARKO JESENŠEK (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Slovenija) predstavil *Jezik v prvi prekmurski sanjski knjigi*, ki je izšla v Monoštru leta 1919 pod naslovom *Szlovenszke szenszke knige*. Jezik sanjskih knjig je bližje narečju kot prekmurskemu knjižnemu jeziku 18. in prve polovice 19. stoletja, čuti pa se tudi vpliv nemške skladnje – gre za prevod iz nemščine. Nesprejemanje enotne slovenske knjižne norme in slabo poznavanje starega prekmurskega knjižnega jezika oz. načrtno sledenje vendski teoriji je prisotno v pisavi in na vseh jezikovnih ravneh. Glede na analizo jezika vidimo, da je osnova narečna in da besedilo lahko uvrščamo med narečno ustvarjalnost. METKA FURLAN (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti) je v svojem predavanju *O ručuli in še drugih dveh primorskih besedah dobra štiri stoletja kasneje* predstavila narečni fitonim 'ručula' 'rukola' iz Dekanov, ki predstavlja enega redkih primerov, ki odraža delovanje sekundarne palatalizacije velara pred sprednjim samoglasnikom kot fonetičnim odrazom

prvotno nenaglašene slovenskega *u* < psl. **u*. Leta 1607 je Alasia da Sommaripa v svojem slovarju sporočil tudi primorski besedi iz Devina in okolice *paurie* 'grancipori', tj. 'široka rakovica', in *godifa* 'hamo', tj. 'trnek'. Dobrih štiristo let kasneje je bila prva zabeležena v Nabrežini kot *pə'ur/po'ur* 'Kosmač (Cancer pagurus)/Granciporro' in v Križu ter na Kontovelu pa kot *pə'yr* 'isto', druga v Križu kot *ħycä* 'trnek', na Kontovelu pa kot *ħycä* 'isto'. Medtem ko je pri prvi kot italijanskobeneški izposojenki še danes petrificirana razvojnna stopnja med lat. izhodiščem *pagūrus* in sodobnim it. ben. -*pòro*, odraža druga s sodobnim -*y*- manj znan, a ne osamljen fonetični razvoj iz izhodiščnega slovenskega ojevškega samoglasnika (< psl. **o* ali **o*). GORAN FILIPI (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet, Hrvaška) in BARBARA BURŠIĆ GIUDICI (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet, Hrvaška) sta predstavila projekt *Atlas Linguarum Histriae et Liburniae (ALiHiL)*, ki traja od začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja in je v zaključni fazi. Rezultate projekta sta avtorja objavljala po delih. Doslej sta objavila: *Istriotski lingvistički atlas = Atlante linguistico istrioto* (1998), *Istrorumunjski lingvistički atlas/Atlasul Lingvistic Istroromân/Atlante Linguistico Istroromeno* (2002) *Istrorumunjski lingvistički atlas: kazala = Atlasul Lingvistic Istroromân: indice = Atlante Linguistico Istroromeno: indici* (2004), *Istromletački lingvistički atlas/Atlante linguistico istroveneto/Istrobeneški lingvistični atlas*, (2012), *Lingvistički atlas pomorske terminologije istarskih govora/Atlante Linguistico della Terminologia Marinaresca delle Parlate Istriane/Linvistični atlas pomorske terminologije istrskih govora* (2013), *Istromletački lingvistički atlas: kazala/*

Atlante Linguistico Istroveneto: indici/Istrobeneški lingvistični atlas: kazala, (2016) in *Istriotski lingvistički atlas: drugo, popravljeno i dopunjeno izdanje/Atlante Linguistico Istrioto: seconda edizione riveduta e ampliata/Istriotski lingvistički atlas: druga, popravljena in dopolnjena izdaja* (2017), za tisk pa sta pripravila še zadnji del celote: *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora (LAIČaG)/Atlante Linguistico delle parlate ciacave istriane (ALPACI)/Lingvistički atlas istrskih čakavskih govorov (LAIČaG)*. Po objavljenem zadnjem delu projekta avtorja načrtujeta tudi pripravo in izdajo kartografične in spletne izdaje *Atlas Linguarum Histriae et Liburniae* v sodelovanju z Dunjo Brozović Rončević in sodelavci s Centra za jadranska onomastička istraživanja Univerze v Zadru.

TJAŠA JAKOP (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti) je nastopila s predavanjem *Jezikoslovno delo Prekmurca Avgusta Pavla*. Že triindvajsetletnemu Pavlu je leta 1909 Madžarska akademija znanosti izdala narečjeslovno monografijo *A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana* (Glasoslovje slovenskega cankovskega narečja). Pavlovo zanimanje za jezikoslovje izvira iz njegove jezikovne nadarjenosti in ljubezni do domačega prekmurskega narečja ter iz same lege njegovega rojstnega kraja Cankove na meji treh jezikovnih skupin: slovenske, nemške in madžarske. Kljub številnim Pavlovim člankom in monografskim publikacijam njegovo celotno delovanje še ni v celoti dostopno jezikoslovni, literarnozgodovinski in etnološki stroki, saj so njegova dela pisana v madžarščini. Avtorica prispevka je prevedla večji del Pavlove monografije o cankovskem

glasoslovju, ki jo je v prispevku tudi podrobneje analizirala. 1. del Glasoslovja v poglavju Vokalizem obravnava 18 samoglasnikov, v 2. delu pa v poglavju Konzonantizem soglasnike cankovskega narečja v tabeli deli na zveneče (15) in nezveneče (10). Čeprav je poudarek razprave na glasoslovju (kot pove že naslov *hangtana*), bogato narečno gradivo v knjigi vsebuje tudi razna rekla, fraze in frazeme, med katerimi prevladujejo primerjalni živalski frazemi oz. frazemi s poimenovanji za domače živali, ki jih je avtorica predstavila v zaključnem delu svojega predavanja (npr. *nedúžen liki/kak ófca* ali *nadúti kak žába*). VALTER MILOVAN (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet, Hrvaška) je imel predavanje z naslovom *Glagoli romanskog porijekla u istarskom Rječniku roverskih i okolnih govora*. *Roverski govor* uvrščamo v jugozahodno istrsko narečje in je najbolj razširjeno narečje v Istri. Zajema področje od skrajnega juga polotoka pa vse do ustja reke Mirne, na vzhodu pa do zahodne obale reke Raše. *Rječnik roverskih i okolnih govora* (2014) vsebuje besedje roverskega govora in ga pojasnjuje na 323 straneh in v 8528 iztočnicah. Velik del korpusa predstavljajo glagoli, od katerih so mnogi romanskega izvora. LINA PLIŠKO (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet, Hrvaška) in MARIJANA FABIJANIĆ (Sveučilište u Zadru, Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Hrvaška) sta nam v prispevku *Romanizmi u kulinarskoj terminologiji u govoru Manjadvoraca i Kukljice* predstavili kulinarčno terminologijo jugozahodnega istrskega narečja (govor Manjadvoraca) in srednječakavskega narečja (govor Kukljice), s poudarkom na leksemih romanskega izvora.

DANILO ZULJAN KUMAR (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Raziskovalna postaja Nova Gorica, Slovenija) je v predavanju *Terska govora Subida in Tipane v luči družbenih sprememb v 19. in 20. stoletju* govorila o terskem narečju, ki je eno najbolj arhaičnih slovenskih narečij z ohranjenimi izvorno slovenskimi jezikovnimi prvini, a zaradi izoliranosti od osrednjega slovenskega prostora, ki so jo povzročile državne meje, in močnega vpliva furlanskega in italijanskega jezika, je to narečje poleg rezijanskega najbolj romanizirano slovensko narečje. Prispevek je obravnaval besedje iz pomenskega polja *hiša* v dveh terskih govorih, tj. vasi Subid (it. Subit) in Tipana (it. Taipana). Besedje je avtorica primerjala z besedjem, zbranim v terskih krajevnih govorih, tj. vasi Breg (it. Pers), Bardo (it. Lusevera), Viškorša (it. Monteperta), Gornja Černjeja (Cergneu di Sopra) ter na slovenski strani Breginj in Robidišče. Cilj primerjave zbranega gradiva je bilo ugotavljanje morebitnih razlik med vzhodnimi in zahodnimi terskimi govori v smislu leksemске prevzetosti oziroma neprevzetosti. JANUŠKA GOSTENČNIK (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti) je v prispevku *Izbrane soglasniške izofone v slovenskih narečjih (po gradivu za SLA)* na jezikovnih kartah prikazovala posamezne izbrane soglasniške pojave (prehodni *j*, švapanje, protetični *j*) in ugotavljala, kateri soglasniški pojavi tvorijo t. i. izofone.

Zadnje oz. zaključno predavanje za naslovom *Težave z lignji: vloga dialektologije pri preučevanju romanizmov v slovenščini* je imela AGATA ŠEGA (Univerza v Ljubljani, Filozofska

fakulteta, Slovenija). Opozorila je, da je najpomembnejša naloga jezikoslovca pri preučevanju romanskih izposojenk v slovenščini čim natančnejše določanje romanskih predlog, iz katerih so bile te besede prevzete. Da bi lahko svojo nalogo uspešno opravil, mora znati najprej ločiti neposredne izposojenke, se pravi prave romanizme, od posrednih, torej največkrat hrvatizmov ali germanizmov, ki sicer izhajajo iz romanskih izhodiščnih oblik, a jih s stališča slovenščine ne moremo šteti med romanizme. Nato pa naj bi jezikoslovec vsakemu od teh neposrednih romanizmov tudi čim natančneje določil čas izposoje, kar se večkrat izkaže za izjemno zahtevno nalogo. Pri ukvarjanju z romanizmi je zato stičnemu jezikoslovcu preučevanje narečnega besedja, ki so ga na terenu zbrali dialektologi, pogosto v veliko pomoč, včasih pa se celo izkaže za bistveno pri določanju prave predloge za izposojjo. V prispevku je na konkretnih primerih pokazala, kako lahko včasih obstoj slovenskih narečnih romanizmov ob knjižnih izposojenkah iz iste ali sorodne etimološke predloge potrdi ali pa tudi ovrže hipotezo o zgodnji ali neposredni izposoji določenega romanizma in kako se včasih v slovenskem narečnem besednem gradivu ohranjajo zanimive starejše romanske izposojenke, ki v slovar knjižne slovenščine niso bile uvrščene.

Konferenca je potekala v prijetnem vzdušju. Udeležba na konferenci se je ponovno izkazala kot lepa priložnost za seznanitev z najnovejšimi metodološkimi in teoretičnimi spoznanji stroke, pa tudi za navezavo in ohranjanje stikov z raziskovalci.

Tjaša Jakop

tjasa.jakop@zrc-sazu.si